

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
Σ Α Λ Π Ι Γ Ε
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ
ὑπο
ΓΕΡΜΑΝΟΥ ΞΕΡΟΚΗΡΥΚΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

« Ἀκούσωμεν τοίνυν ἅσα τῆς ἀναγνώσεως τῶν Γραφῶν ἀμειψόμεν, ὅσων ὑπομένομεν βλάβην, ὅσων πνίξιν ἴσμεν γὰρ ἂν ποτε τῆς διὰ τῶν ἔργων ἐπιλαβόμεθα πωλείας οἱ μὲν αὐτοὶ τοῖς νόμοις εἰδότες, καὶ εἰς πολιτεῖασι γρή.»

(Κύριλ. Ἀλεξανδρ. Σιρὰ τῆ κατὰ Ματθ. ἐκλίξ Κερ. ΙΓ.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΑΝΑΓΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΝΑΝ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
1836
ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ ΚΟΥΡΙΑΑ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗ
Σ Α Λ Π Ι Γ Ε.
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ.

ΘΕΟΛΟΓΙΚΟΝ, ΗΘΙΚΟΝ, ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ.

Ἀρθ. Ι. ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ, 25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1836. ΣΑΒΒΑΤΗΡ.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Ἀρχίζοντες θεία χάριτι σήμερον τὴν δευτέραν ἐνιαυσιοῦ περιόδον τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος, καθὼς προαιδοποιήσαμεν, οἰκτιρῶν κρίνομεν νὰ ἀναμνησώμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας μας τὴν ἀφορμὴν καὶ τὴν πρόθεσιν τοῦ παρόντος ἔργου.

Εἶναι ἀναντιρρήτου, ὅτι πάσης πολιτείας ρίζα καὶ προ-
πύργιον, ἢ τοῦ Θεοῦ ὑπάρχει λατρεία. « Ἐὰν μὴ Κύριος φου-
» λάξῃ πόλιν, εἰς μάτην ἠγρύπνησεν ὁ φυλάσσων. » Ἀλλὰ
τῆς χριστιανικῆς Ἑλλάδος μόνῃ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ
πίστις ἀναγράφεται εἰς αἰῶνας τροφὸς καὶ σώτερα καὶ ἀ-
ναρτήτρια καὶ ἐγγυήτρια πάσης εὐκληρίας. Τοῦτο λέγομεν
πρὸς τὴν τὴν ἀρχοντας καὶ πρὸς τοὺς ἀρχομένους. Περισκο-
ποῦντες δὲ τὸν ἀναγκαίως ἐπιγενόμενον σάλον ἐκ τῆς ἐπα-
ναστάσεως καὶ τοῦ πολέμου εἰς τὰ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας,
ἅμα δὲ συναρπάζοντες τὰς ποτὲ μὲν ὑποκεκρυμμένας, ποτὲ
δὲ ἐκφανεστέρας ἀποπειράς ἀλλοιοδόξων τινῶν περὶ τὸ θρη-
σκευμα τῶν ὁμογενῶν μας, ἔτι μᾶλλον προθύμους συμμά-
χους προσφέρομεν ἡμᾶς αὐτοὺς εἰς τοὺς φροντίζοντας περὶ
τῶν τοιούτων, εἴτε σεβασμίους Ἀρχιερεῖς, εἴτε ἀπλῶς ἱερα-
μένους, εἴτε λαϊκοὺς, εἴτε πολιτικοὺς, εἴτε ἰδιώτας.

λόγμα λοιπὸν ἀπαράτρεπτον καὶ ἀπαραιοίωτον καὶ πολιοῦχον κρατοῦντες τὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἐγκόλπιον δὲ τὴν ἱεράν τοῦ Εὐαγγελίου ἠθικὴν, καὶ ὁδηγὸν ἀλάνθιαστον τὸ θεοφιλὲς σύστημα τῶν θεοφώρων Πατέρων ἡμῶν, θέλομεν ἐκάστοτε εἰσαγεῖ ἱστορικιώτεραν καὶ ἐξηγητικιώτεραν τὴν μέθοδον τοῦ περιοδικοῦ μας συγγράμματος, ὥστε νὰ ἀποτελεῖ καρπιμώτεραν τὴν ἀνάγνωσίν του.

Ταῦτα δὲ, οὐχὶ διότι μᾶς φαίνεται εὐκατόρθωτον ἀπὸ τὰς μικρὰς ἡμῶν δυνάμεις ἡ ψυχικὴ τῶν ἐντυγχανόντων ἀπόλαυσις, πηγάζουσα ἀπὸ τὸ εὐσιώδες τῶν ἰδεῶν, καὶ ἀπὸ τὸ ἐμμελὲς τῆς ἐρμηνείας, ἀλλὰ διότι ἐλπίζομεν εἰς τὸν πανσόφου τῶν ἀλιεῖς ἀναδείξαντα Θεόν, τὸν πάντοτε διὰ μικρῶν τὰ μεγάλα κατεργαζόμενον.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ πολλὰ ἐκ τῶν ἄρθρων, τὰ ὁποῖα μέτεχει-ριζόμεθα δὲν ἐπροφθάσαμεν νὰ καταχωρήσωμεν εἰς τὴν ἀ. περίοδον διὰ τὰς συμβάσεις περιστάσεις, καθὼς τὸ γ'. μέρος τῆς Κατηχήσεως, τὸ β'. μέρος κτλ. τῆς ἱερᾶς θεολογίας, τὸ β' μέρος τοῦ Θεηγόρου, τὸ τέλος τῶν διασαφήσεων περὶ τῆς ἀληθείας τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, καὶ τὸ τέλος τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τῆς νεολαίας, θέλομεν ἀποπληρώσει ταῦτα πάντα εἰς τὴν δευτέραν περίοδον ἐκ διαλειμμάτων πρὸς ἀπαρτισμὸν αὐτῶν.

Μὲ λύπην μας μεγάλην ἔδομεν εἰς τὸν ἁ. Ἀριθ. τῆς Πούε, σελίδι 51 τὰ ἐξῆς:

« Οἱ ἀνεξάρτητοι λαοὶ δυσκόλως πειθαρχοῦσιν εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν νόμων, διὰ τοῦτο οἱ παλαιοὶ νομοθέται τῶν Αἰγυπτίων, τῶν Ῥωμαίων, τῶν Ἑβραίων, καὶ ἄλλων, ὁποῖοι ὁ τρισμέγιστος Ἑρμῆς, ὁ Μωϋσῆς, ὁ Νουμᾶς ἐκονοποίησαν, » ὅτι ἔλαβον τοὺς νόμους ἀμέσως ἀπὸ τὸν Θεόν. »

Εὐσχημος ἡ ἐκφρασις ὅπως οὖν πλὴν εἰς τὰς δύο λέξεις αὐτῆς, « τῶν Ἑβραίων καὶ ὁ Μωϋσῆς » ἐμπεριέχεται ὅλον τὸ φαρμάκι τῆς ἀθείας ἢ τῶν λεγομένων θείτων. καθότι ἡ πρώτη τῶν θεοπνεύστων γραφῶν εἶναι ἡ πεντάτευχος τοῦ Μωϋσέως· ὅταν λοιπὸν ὑποτεθῆ, ὅτι κατ' οἰκονομίαν ἐκονοποιήθη ὡς θεόπνευστος, εὐκόλως ὑποτίθενται ὡς τοιαῦται καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ κτλ. κτλ.

Ἀλλὰ πάντῃ παράλογος ἀπόδειξις εἶναι, ὅτι ὁ Μωϋσῆς διὰ νὰ καταπείσῃ τοὺς Ἰσραηλιτικοὺς λαοὺς νὰ πειθαρχήσουσιν εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν νόμων ἐκονοποίησαν, ὅτι ἔλαβον τὸν νόμον παρὰ τοῦ Θεοῦ, καθὼς καὶ οἱ διακληθέντες σοφοὶ νομοθέται τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ῥωμαίων. Πολλοὶ γὰρ καὶ δεῖ νὰ καταττάσσονται καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν· διότι ὁ Μωϋσῆς ἀπέχει τῶν ἄλλων, ὅσον ἀπέχει ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὴν γῆν· ὅσον διαφέρει ἡ ἀληθὴς Σοφία τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινον σοφίαν, τόσον διαφέρουσιν τὰ συγγράμματα τοῦ Μωϋσέως ἀπὸ τὰ συγγράμματα αὐτῶν· ἐπειδὴ αὐτοὶ μὲν ὠδηγήθησαν ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν φωτός, ὁ δὲ Μωϋσῆς πρὸ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός τοῦ Παναγίου πνεύματος· αὐτὸν εἰς πον μὲ λόγους μόνον, ὅτι ἔλαβον τοὺς νόμους παρὰ Θεοῦ, ὁ δὲ Μωϋσῆς ἐπιβεβαίωσε τούτο μὲ τόσα σημεῖα καὶ τέρατα θεϊκὰ· πρῶτον κατέπεισε μὲ σημεῖα θεϊκὰ τοὺς φιλοζώους ἐκείνους Ἰσραηλίτας, ὡς τε νὰ θελήσουσιν νὰ προκινδυνεύσωσι, καὶ νὰ ὑποφέρωσι πρὸς καιρὸν τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Φαραῶ καὶ τὴν ἐπιβάρυνσιν τῆς δουλείας αὐτῶν, διὰ νὰ ἀπολαύσουσιν τὴν ἐλευθερίαν των· ἔπειτα ἐμάστιξε τὴν Αἰγυπτὸν παραδόξως μὲ τὰς δέκα πληγὰς· ἐξήγαγε τὸν Ἰσραηλιτικὸν λαὸν ἐκ τῆς Αἰγύπτου, καὶ ἐδηγούμενον ἡμέρας μὲν μὲ στῆλόν νεφέλης, νυκτὸς δὲ μὲ στῆλον πυρός, διεβίβασεν αὐτὸν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἐν χειρὶ κρατιᾶ καὶ ἐν βραχίονι

ὕψηλῳ τοῦ παντοδυναμοῦ Θεοῦ· ἔτυψε μὲ τὴν ράβδον του τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Θεοῦ καὶ ἐσχίσθη εἰς δύο, καὶ ἀπέρασεν ὁ λαὸς ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης πατῶν εἰς τὴν ξηρὰν, τὸ δὲ ὕδωρ αὐτῆς τεῖχος ἐκ δεξιῶν καὶ τεῖχος ἐξ ἐωνύμων· ἀφοῦ δὲ ἐξῆλθεν ὁ λαὸς οὗτος ἀπὸ τῆς θαλάσσης καὶ εἰσῆλθον εἰς αὐτὴν οἱ Αἰγύπτιοι, καταδιώκοντες αὐτὸν, ἔτυψε πάλιν ὁ Μωϋσῆς μὲ προσταγὴν Θεοῦ τὴν θάλασσαν καὶ ἠνώθη τὸ ὕδωρ καὶ κατεπόντισεν αὐτοὺς ἅπαντας. Εἰς τὴν ἔρημον διατρίβοντας τοῦ λαοῦ, ἐποίησεν ὄχι ὀλιγώτερα θαύματα διὰ προσταγῆς τοῦ Θεοῦ· ἐγλύκαε τὰ πικρὰ ὕδατα τῆς Μερᾶς μὲ ἀπλοῦν ξύλον, προτυποῦν τὸν ζωοποιὸν Σταυρόν· ἐξήγαγεν ἀπὸ ἀρότομον πέτραν ὕδωρ, ἀρκοῦν νὰ παύσῃ ὄλον ἐκεῖνον τὸν λαὸν καὶ τὰ κτήνη των μὲ μόνον τὸ κτύπημα τῆς ράβδου αὐτοῦ· ἔβρεχεν ὁ Θεὸς ἀδικοκόπως μάννα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 40 χρόνους, διὰ νὰ τρέφεται ἐκεῖνος ὁ λαός· ἔφερον Ὀτρυγομήτραν ἀπειρον. Ὅταν δὲ εὐρίσκοντο ὑπὸ τὸ Σύνεον, ὄρος ἐφάνη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους μὲ βροντὰς, μὲ ἀστραπαῖς, μὲ φωνὰς ἀγγελικῶν σαλπύγγων καὶ μὲ τόσῃν ἄλλῃν αὐράνιον μεγαλοπρέπειαν, καὶ ἐκείθεν ὁμιλεῖ ὁ Θεὸς πρὸς τὸν Μωϋσῆν, καθὼς ὁμιλεῖ ἄνθρωπος πρὸς τὸν φίλον αὐτοῦ ἐνώπιον τασούτου πολυαρίθμου λαοῦ. Ἐπροσχάλεσεν ἐνώπιον πάντων τὸν Μωϋσῆν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τὸ Σινά, διατρίψαντα δὲ ἐκεῖ ἡμέρας 40 καὶ καθαρισθέντα διὰ τῆς ἐντελοῦς νηστείας ἔδωκεν εἰς αὐτὸν τὰς δύο πλάκας τῶν ἐντολῶν γεγραμμένας παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου Θεοῦ· ἐτυπώθη δὲ καὶ δόξα Θεοῦ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, ὥστε δὲν ἐδύναντο οἱ Ἰσραηλῖται νὰ ἀτενίζωσι πρὸς αὐτὸν ἄνευ καλύμματος· καὶ τόσα ἄλλα σημεῖα καὶ τέρατα ἐποίησεν ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Μωϋσέως, τὰ ὁποῖα διηγοῦμενον καταλεπτικῶς ἐπιλείψουμε ὁ χρόνος. Πάντα δὲ τὰ σημεία ταῦτα ἴσαν καὶ σωτή-

ρια πρὸς τὸν τότε λαόν, καὶ σύμβολα ἀλάθηστα τῶν σωτηρίων εὐαγγελισμῶν τοῦ Θεοῦ, ὅσας ἐποίησε διὰ τῆς ἐναέρου αὐτοῦ οικονομίας εἰς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος. Ποία λοιπὸν ἱστορία διηγεῖται ποτε ἂν ἐποίησε τοιαῦτα σημεῖα εἴτε ὁ τρισημέστητος Ἑρμῆς, εἴτε ὁ Νουμᾶς, εἴτε κανεὶς ἄλλος τῶν ἔθνικῶν νομοθετῶν;

Πάλιν, οἱ μὲν νόμοι τοῦ Ἑρμῆ καὶ τοῦ Νουμᾶ μέχρι τινὸς καιροῦ διεφημίζοντο ὡς θεοπαράδοτοι· ἔπειτα αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἄπαδοι αὐτῶν, αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα ἀπέδειξαν αὐτοὺς ἐφευρέσεις ἀνθρωπίνου σοφίας· ὁ δὲ Μωσαϊκὸς νόμος καὶ ὁμολογεῖται καὶ πιστεύεται ὅλον ἐκ θεοῦ κατ' ὄλον τοὺς αἰῶνας παρὰ σοφῶν καὶ συνετῶν, ὅτι εἶναι θεόπνευστος· ὄχι μόνον πάντες οἱ μετ' αὐτὸν προσῆται καὶ ἅγιοι ἄνδρες τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ ὁμολόγουν αὐτὸν θεόπνευστον, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ἔξω σοφῶν, μάλιστα δὲ οἱ ἀριστοὶ τῶν σοφῶν Ἑλλήνων ὡς νόμον θεῖον αὐτὸν ἐπέβησαν. Ἢ διὰ ποίαν ἄλλην αἰτίαν ὁ σοφώτατος Πλάτων ἐνηγαλίετο τὰ πολλὰ τοῦ τοιοῦτου νόμου, καὶ τὰ προσήρμωσεν εὐφυῶς εἰς τὰ ἀθάνατα συγγράμματά του, ὥστε ὀνομάζεται παρὰ πολλῶν πεπαιδευμένων Μωϋσῆς ἀττικίζων; Ἀλλὰ τί ἡμῶν ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν ἔξω σοφῶν, ἐνῶ αὐτὴ ἡ αὐτοαλήθεια, αὐτὸς ὁ συναρχὸς γίδε καὶ λόγος τοῦ πατρός ἐπιβεβαιῶναι ὄλον τὸν Μωσαϊκὸν Νόμον Θεόπνευστον; τὸν ὁποῖον δὲν ἦλθε νὰ καταλύσῃ, ἀλλὰ νὰ πληρώσῃ, ἐκείνην δηλαδὴ, ὅσα διὰ τὴν σκληροκαρδίαν τῶν Ἰουδαίων ὠκονόμησεν ἡ Θεῖα σοφία νὰ θεσμοθετηθῶσι· τότε ἀτελῶς, καὶ ἔπαυσε μόνον τὰ σύμβολα, εἰσελθούσης τῆς χάριτος. Μετὰ τὸν Χριστὸν δὲ πάντες οἱ Ἀπόστολοι καὶ μετ' αὐτοὺς πάντες οἱ σοφοὶ καὶ συνετοὶ πάντων τῶν αἰώνων κατ' ὄλον τὸν Χριστιανικὸν κόσμον, ἀφίνω καὶ λέγω καὶ ἄλλων τινῶν ἐθνῶν, θεόπνευστον τὸν Μωσαϊκὸν

νόμον και δημολογοῦσι και κηρύττουσιν. Ολα τὰ κήμματα τῶν αἱρετικῶν ὅσον διαφωνοῦσι περι τῶν ἄλλων δογματῶν τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως, τόσον συμφωνοῦσι μὲ τοὺς ὀρθοδόξους περι τοῦ νόμου τοῦ Μωσαϊκοῦ, ὅτι ὑπάρχει Θεόπνευστος.

Μόνοι πέντε ἢ δέκα ἀπονενοημένοι κατὰ καιροῦς, ἂν και σοφοὶ κατὰ σάρκα μόνον και μηδὲν ἕτερον ὑγιές, μηχανῶνται μὲ ἐπισηφαλεῖς ἐπινοίας νὰ ἀποδείξωσι τὸν Μωσαϊκὸν νόμον ἐφεύρημα ἀνθρωπίνης δυνάμεως, καθὼς περι τούτων λέγει και ἡ ἰδία Ἡὼ Σελ. 25 τὰ ἐξῆς: « Δὲν πρέπει ἄρα νὰ θαυμάσωμεν, ἂν ἐξεκείλλη εἰς βλασφημους και ἀσεβεῖς παραλογισμοὺς ὁ ἄνθρωπος, ὁσάκις φέρεται ὡς ἀνερμάτιστον πλοῖον ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τῆς δοκησισόφου ὑπερηφανείας. Αὕτη ἐτύφλωσε πολλοὺς πεπαιδευμένους ἄνδρας τῶν παλαιῶν και νεωτέρων χρόνων, μάλιστα δὲ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Ἀπ' αὐτὴν κινούμενος μεταξὺ τῶν ἄλλων και ὁ εὐγλωττος τῆς καταστροφῆς τῶν βασιλείων συγγραφεὺς υποθέτει κτλ. » και πάλιν παρακατιῶν Σελ. 30 « ἂν ἐρευνῶντες τὰ μυστήρια τῆς κτίσεως εὐρίσκωνται τινες ὕλικοι και ἄθεοι, πρέπει ἄρα γὰρ διὰ τοῦτο νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁ οὐρανὸς και ἡ γῆ δὲν διηγοῦνται τοῦ Θεοῦ τὴν δόξαν, ἢ μᾶλλον ὅτι ὑπάρχουσι κωφοὶ και τυφλοὶ μὴ δυνάμενοι, ἢ και μὴ θέλοντες νὰ ἀκούωσι και νὰ βλέπωσι; » κτλ. τῆς ἑραίας ταύτης διατριβῆς. Και ὀλίγον ἀνωτέρω σελ. 27. ἐπιθεβαιὸν τὴν ἀληθῆ βίασι τῶν βιβλίων τοῦ Μωϋσέως και ἀγίαν γραφὴν τὰ ὀνομάζει συμφώνως μὲ τὴν πάγκοινον ὀρθοτάτην δόξαν πάντων ἐν γένει τῶν νονεχῶν ἀνδρῶν καθ' ὅλους τοὺς αἰῶνας

Ἀλλὰ και ἐνταῦθα παρατηροῦμεν, ὅτι ὅλα τὰ νοήματα τῆς διατριβῆς αὐτῆς, ἥτις ἐπιγράφεται: Ἐπί ρ β ο ἡ τῆς θρησκείας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀνθρώπου

κίονου πνεύματος κτλ. (Σελ. 25.) εἶναι ἄριστα και ἀληθέστατα και σύμφωνα μὲ τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, πλὴν τοῦ τελευταίου ἐδαφίου, ὅπου παριστάνει τὰς ἐξ ἡμέρας ὡς ἐξ ἐποχῆς καθότι και τοῦτο εἶναι ἀλλότριον τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας ὅχι διότι ἀντιβαίνει εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διότι εἶναι ἀσύμφωνον μὲ τοὺς θεῖους ὑπομνηματιστὰς τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, μᾶλλον δὲ εἶναι ὑπόμνημα νεωτέρων σφιστῶν, οἵτινες προσπαθοῦν νὰ ἐρμηνεύωσι τὰ ὑπερφυσικὰ μυστήρια μὲ φυσικωτέρους λόγους. Ἀλλὰ ἡ ὀρθοδοξία λέγει πρὸς αὐτοὺς πευσάσθω ἡ καινοτομία μαινεῖν τὴν ἀρχαιότητα.

Διὰ τοῦτο παρακαλοῦμεν και αὐτοὺς τοὺς συντάκτας τῆς Ἡοῦς και πάντας τοὺς λοιποὺς Δημοσιογράφους νὰ προσέχωσι εἰς τὸ ἐξῆς ἀπὸ τοὺς παραλογισμοὺς τῶν ἀπονενημένων και φερομένων ὡς ἀνερμάτιστα πλοῖα ἀπὸ τοὺς ἀνέμους τῆς δοκησισόφου ὑπερηφανείας, και ἀπὸ πάντας τοῖς καινοτόμοις διὰ νὰ μὴ τυφλώττωσι και ἄλλους πολλοὺς ὀρθοδόξους Ἕλληνας, ἀλλὰ νὰ παριστάνωσι τὴν ἀληθεῖαν τῶν πραγμάτων δδηγούμενοι ἀπὸ τοὺς ὀρθόφρονας, σοφοὺς και συνετοὺς ἄνδρας, διὰ νὰ γίνωνται ὠφέλιμοι εἰς τοὺς ὀμογενεῖς των, και νὰ ὑγιαίνῃ ἡ διδασκαλία εἰς τὴν ὀρθοδόξον ἡμῶν Πατρίδα παρὰ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς.

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ.

Ἡ οὔτε καλὴ οὔτε ἐπαινετὴ σύγκρουσις, ἥτις ἠκολούθησε πρὸ τινος καιροῦ μεταξὺ τῆς Ἀθηνᾶς και τῆς Εὐαγγελικῆς Σάλπιγγος, ἴσως ἠκολούθησε κατὰ θεῖαν οικονομίαν· ὅθεν ὅχι μόνον δὲν ἐπροξένησε κανὲν κακὸν ἀποτέλεσμα, ὡς ἐφαντάζοντο τινὲς, ἀλλὰ και ἐξετέλεσεν ἐξεναντίας μεγάλα καλὰ εἰς τὸ καινόν. Καθότι ἐκείνη, περι τῶν ὁποίων ἐγένετο αἱ συζητή-

σεις, (τὰ ὅποια ἀπεκατεστάθησαν ἐκ τῶν διαφόρων περιστάσεων εἰς τοὺς πολλοὺς εἰς ἄλλους μὲν ἄγνωστα, εἰς ἄλλους ἀμφιβαλλόμενα, καὶ εἰς ἄλλους ἀδιάφορα, καὶ μάλιστα εἰς τοὺς ἀπατηθέντας ἐκ τῆς ἑτεροδιδασκαλίας, ἐκ τῆς ὁποίας ἐκινδύνευον μετὰ καιρὸν νὰ ἀπατηθῶσιν ἐξ ἀγνοίας καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ὀρθοδόξων, καὶ μάλιστα ἡ νεολαία μας,) ἐφιλοτιμήθησαν σχεδὸν ἅπαντες οἱ ὀρθόδοξοι νὰ τὰ ἐξετάσουν διὰ νὰ ἐξεχνιάσουν τὴν ἀλήθειαν, ἄλλοι θείῳ ζήλῳ καὶ ἄλλοι περιεργείᾳ κινούμενοι. Ὅθεν ἕκαστοι ἐξέταζον τοὺς σοφωτέρους αὐτῶν καὶ ἐβεβαιοῦντο, καὶ οὕτω κατεστάθησαν προσεκτικοὶ ἐναντίον πάσης ἑτεροδιδασκαλίας. Τινὲς δετῶν εὐσεβῶν παρεκάλεσαν τὸν καλὸν καὶ ἀγαθὸν ἄνδρα Κύριον Γ. Α. Κ., ὡς ἐκ τῆς κάτωθεν ἐπιστολμαίας διατριβῆς δυνάμεθα νὰ συμπεραίνωμεν, νὰ γράψῃ περὶ πάντων τούτων πρὸς τὸν σοφώτατον διδάσκαλον Κυρίου Κωνσταντῖνον Οἰκονόμου, τὸν ὀρθοδόξοτατον φωστῆρα τοῦ αἰῶνός μας. Ὁ δὲ φιλοκἀγαθος καὶ φιλάδελφος ἀνὴρ Κύριος Γ. Α. Κ., καὶ μολοντοῦ εἶναι ὑπερδέξιος, ὡς ἐκ τοῦ φίλου του μαρτυρεῖται, δὲν ὤκνευσεν διὰ τὴν κοινὴν ὠφέλειαν τῶν ὁμοπίστων ἀδελφῶν του, ἀλλ' ἐγράψεν πρὸς τὸν σεβαστὸν φίλον του, παρακαλέσας αὐτὸν νὰ τὸν πληροφορήσῃ ἀπὸ ἀρχῆς θετικῶς περὶ πάντων τούτων. Ὁ δὲ καινὸς τοῦ χριστωνύμου πληρώματος εὐεργέτης, ἐσύνθησεν ἐν πνεύματι πραότητος καὶ συνέσειως πνευματικῆς ἐν βιβλίῳ ἐν εἰδει ἐπιστολμαίας διατριβῆς ἐξ ἀρχῶν ἀληθῶν καὶ μαρτυριῶν παρὰ τῶν ἐγκριτωτέρων Θεοφόρων Πατέρων μας, καὶ κατὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ σοφίαν καὶ πολυμαθειαν παρέστησε καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑτεροδιδασκαλίας καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων καὶ πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἠπατήθησαν, συνάψας δὲ καὶ διδασκαλίαν ἀρίστην περὶ τῆς διαγωγῆς τῶν Ἀρχιερέων μας, ἵνα κατ' αὐτὴν πολιτευόμενοι

φκνωσιν ἄξιοι τοῦ ἐπαγγέλματός των, καὶ περὶ ἀνεξαρτησίας τῆς πνευματικῆς ἐξουσίας τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας μας ἐκ τῆς Πολιτικῆς, ἵνα ἡ Ἐκκλησία Θεοῦ, νόμιμος ἀμωμος τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μήτηρ καὶ ὀδηγὸς ποιμαντικῆ πάντων τῶν Ὀρθοδόξων, καὶ μήτηρ πνευματικῆ τῆς Πολιτικῆς Ἐξουσίας, ἐπιστηρίζουσα τὸν Θρόνον Αὐτῆς ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εὐδαιμονίας τοῦ πνευματικοῦ τῆς ποιμνίου, ἀλλ' οὐχ πολιτικὸν αὐτῆς ὄργανον, μὴ δυναμένη οὔτε τὸν Θρόνον βοηθεῖν, οὔτε τοὺς πιστοὺς ὀδηγεῖν, ὡς . . . . Καὶ ἄλλα ταῦτα πολλὰ συγγράψας, ἀπέστειλε τὸ βιβλίον τοῦτο πρὸς τὸν φίλον τοῦ ὡς στήλην ὀρθοδοξίας, καὶ ὀδηγὸν σωτήριον πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις.

Τὸ πρωτότυπον τοῦτο λαβόντες κατ' εὐτυχίαν οἱ καλοὶ καὶ φιλάδελφοι πατριῶται Κύριοι Κ. Τάμπρας καὶ Κ. Ἰωαννίδης, καὶ συναισθανθέντες τὸν γενικὸν φωτισμὸν, ὅστις δύναται νὰ προκύψῃ ἐξ αὐτοῦ εἰς πᾶσαν τάξιν καὶ ἡλικίαν πάντων τῶν ὀρθοδόξων, πλησθέντες θείου ζήλου, ἠθέλησαν νὰ στεφανώσωσιν δια τὰ λοιπὰ ὠφέλιμα συγγράμματα, ὅσα ἄχρι τῆς ὥρας ἐξέδωκαν διὰ τὴν κοινὴν τοῦ ἔθνους ὠφέλειαν μὲ τὴν ἐκδοσιν τοῦ θαυμασίου τούτου συγγράμματος. Ὅθεν ἐξέδωκαν αὐτὸ εἰς φῶς δι' ἰδίων ἀναλωμάτων, ὥστε νὰ ἀπακτῆ αὐτὸς ἕκαστος μὲ εὐλόγητον πληρωμὴν, ἥτοι 5 δραχμὰς, κατὰ τὴν κάτωθεν ἀγγελίαν, καὶ νὰ τὸ ἔχη ὡς ἐγκόλιον χρυσοῦν καὶ ὀδηγὸν ἀλάσθαστον, καὶ νὰ τὸ ἀφίσῃ καὶ εἰς τὰ τέκνα του ὡς θησαυρὸν πολύτιμον.

Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ ἀφορῶντες τὴν γενικὴν ὠφέλειαν τῶν ἀδελφῶν μας, τόσον κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν, ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἐπερχομένας γενεάς, παρακινούμεν ἅπαντας τοὺς ἐν Χριστῷ ἀδελφοὺς μας εὐσεβεῖς Χριστιανοὺς, τὰ γνήσια τέκνα τῆς Ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἀπο

κτῆσιν αὐτὸ, καὶ νὰ φωτίζωνται ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσίν του.
Ἰδοὺ καὶ ἡ Ἀγγελία τῶν Ἐκδοτῶν.

Ἀ Γ Γ Ε Λ Ι Α.

Πρὸ ὀλίγου ἐξήλθεν ἐκ τῶν πισστηρίων μας ἡ περὶ τῶν
Τριῶν Ἱερατικῶν τῆς Ἐκκλησίας Βαθμῶν Ἐπιστολι-
μαία διατριβή, ἐν ἣ καὶ περὶ τῆς γνησιότητος τῶν Ἀπο-
στολικῶν κανόνων, ὑπὸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ
ἐξ Οἰκονόμων. Τὸ χειρόγραφον τοῦ βιβλίου τούτου πολύ-
τιμον δῶρον λαβόντες, ἐσπούσαμεν γὰ δημοσιεύσωμεν δι
ἰδίας δαπάνης, πρὸς ὠφελειαν καὶ διδασκαλίαν τῶνευσεβῶν
καὶ φιλομούσων Ὁμογενῶν. Δὲν μακρολογοῦμεν πρὸς σύστα-
σιν τοῦ βιβλίου, διότι νομίζομεν πάντα ἔπαινον κατώτερον
τῆς ἀξίας αὐτοῦ, καθὼς καὶ τῆς παιδείας τοῦ πρὸ πολλοῦ
κατὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην γνωστοῦ καὶ
περιφήμου Συγγραφέως. Τοῦτο μόνον λέγομεν, ὅτι ἡ βίβλος
ἐξηφάνθη ὑπὸ τοῦ κηλάμου τοῦ σοφοῦ καὶ σεβασμίου Κ. Οἰ-
κονόμου, ὅστις οὐδεμίαν ἀφήκεν ἀμφισβολίαν περὶ τῆς γνη-
σιότητος τῶν περὶ ὧν ἐπραγματεύθη ἱερῶν καὶ πατρῶων
ἀγαθῶν τοῦ Ὁρθόδοξου γένους τῶν Ἑλλήνων, καθ' ὧν κατα-
φέρονται ἄνδρες μὴτ' Ὁρθόδοξοι μὴτε Ἕλληνας.

Τὸ βιβλίον συνίσταται εἰς 24 περίπου κόλλας εἰς 8ον
μετρίου μεγέθους, καὶ τιμᾶται δραχμὰς 5.

Ἐν Ναυπλίῳ τῇ 20 Μαρτίου 1836.

Οἱ Τυπογράφοι

Κ. Τόμπρας καὶ Κ. Ἰωαννίδης.

Εὐρίσκεται δὲ

Ἐν Ναυπλίῳ παρ' ἡμῖν τοῖς τυπογράφοις.

Ἐν Τριπόλει παρὰ τῷ Δικηγόρῳ Κ. Λουκᾷ.

Ἐν Π. Πάτραις παρὰ τῷ Κυρίῳ Ἀναγνώστῃ Τζέντζῳ.

Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ τυπογράφῳ Ἀ. Ἀγγελίδῃ.

Ἐν Σύρῳ παρὰ τῷ τυπογράφῳ Γ. Α. Μελισταγεί.

Ἐν Αἰγίνῃ παρὰ τῷ Δημοδιδασκάλῳ Παύλῳ Πέπῃ.

Ἐν Ἰδρᾷ παρὰ τῷ ἐλλογιμῷ Διδασκάλῳ Γ. Φιλοπατριδῇ.

Ἐν Πέτσαις παρὰ τῷ ἑλλ. Διδασ. Π. Ἰωαννίδῃ ἢ Συμυράκῃ

Ἐκτὸς τοῦ Κράτους.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει παρὰ Φῆγγ Μερικά.

Ἐν Σμύρῃ παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ Ἰωσήφ Μάγγνητι.

Ἐν Ἐφέσῳ παρὰ τῷ Κυρίῳ

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ παρὰ τῷ Κυρίῳ Ἀβραάμ Χρόνια.

Ἐν Ζακύνθῳ παρὰ τῷ Κυρίῳ Γ. Ραυτάνη.

Ἐν Μασσαλίᾳ παρὰ τῷ Κυρίῳ Μιχαὴλ Πετροκοκκίνῳ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑΙ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ.

Ἀπὸ τῆς Συλλήψεως Ἰωάννου μέχρι τοῦ Τρια-
κοστοῦ ἔτους τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

Προίμιον.

Ἦν ἕκαστος πολίτης σφυρόμενος ἔχη νὰ γνωρίζῃ τὴν
ἱστορίαν τῆς πόλεώς του, ἀσυγκρίτως περισσότερον ἕκα-
στος χριστιανὸς χρεωστῆ νὰ ἐρευνᾷ τὰ περὶ ἀρχῆς καὶ
προόδου τῆς μεγάλης αὐτοῦ πατρίδος, τουτέστι τῆς Ἐκκλη-
σίας, τὴν ὁποίαν ὠκοδόμησεν ὁ Θεάνθρωπος Κύριος ἡμῶν.
Εἰς τὴν Ἑλληνα δὲ χριστιανὸν ἡ σπουδὴ αὕτη καθίσταται
καὶ πρώτου λόγου ἀξία διὰ τὰς ἐξόχους πολιτικὰς εὐεργεσίας
τὰς ὁποίας εὐηργετήθημεν παρὰ τῆς οὐρανοῦ πίστεώς μας.
Ταύτην παραλαβόντες παρὰ τῆς μητρὸς ἡμῶν τῆς ὀρθοδόξου
ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, διεσώσαμεν ἀπὸ τῶν ἐσχάτων κινδύ-

νων γλώσσων και ἔθνος, και διαδυτων εις την αυτονομίαν αποκα-
κατίστημεν ὁρθῶς ἄρα ἐκρίθη χρήσιμον νὰ προσφέρωμεν εις
τους ἀνάγνωστας μας τὰς παρούσας ἐπιστολάς, τὰς ὁποίας
συνετάξαμεν μετὰ ζήλον πλήρη εὐγνωμοσύνης· ἄμποτε δὲ φρο-
νοῦντες διηλεκτῶς και πράττοντες ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὅσα ἡ
θεία πίστις διδάσκει, τῆς οὐρανόυ πατρίδος ἀξιοθῶμεν !.

Ἄρθρον Α.

Τί ἀξιοθαύμαστος ἁρμονία λόγων και πραγμάτων· ἀνεκα-
θεν προεμήνυσε και προετοίμασε τὴν θείαν ἐνανθρώπησιν, ἐκ
τῆς ὁποίας ἐμελλε νὰ ἐπιχυθῆ ἡ ἀπειρος χάρις τῆς παλιγγε-
νεσίας εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος ! Δημιουργεῖ ὁ παντοδύναμος
τὸν κόσμον ἐκ τοῦ μη ὄντος μετὰ λόγον ἀπλοῦν, και τὸν ἄν-
θρωπον ἐκ τοῦ γήινου φυράματος· πλάττει, ἐμφυσῶν, κατ' ἐι-
κόνα αὐτοῦ ὡς ἐὰν προετύπωνε τὴν ἐκ πνεύματος ἁγίου ἐνσαρ-
κον γέννησιν τοῦ μονογενοῦς του και συνανάρχου υἱοῦ ἐξέυτε-
λῶν μὲν γονέων και χωρὶς κοσμικῆν λαμπρότητα, ἀλλὰ δυ-
ναμένου νὰ κρατῆν τὰ ἀσθενέστατα μέσα και νὰ μεταβάλλῃ
μετὰ τὴν διδασκαλίαν του τὴν ἠθικὴν στάσιν τῆς οἰκουμένης.
Καταφέρει τὸν καταλυσμὸν ἐπὶ τὰς ψυχὰς γενεῶν διεφθαρ-
μένων, και σώζει ἀπὸ αὐτοῦ τὴν γενεάν τοῦ Νῶε, ὡς ἐὰν
ἐβόητιζεν ἡδὴ τοὺς θνητοὺς εἰς παγκόσμιον κολυμβήθραν τὰ
μετανοίας και σωτηρίας βάπτισμα. Συγχέει τὰς γλώσσας εἰς
τὴν Πυργοποιίαν αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις ἐμελλε νὰ καταπέμψῃ
πύρινα τὰ λαλήματα εἰς τοὺς ἀποστόλους διὰ νὰ μαθη-
τεύσωσι πάντα τὰ ἔθνη. Καλεῖ τὸν Ἀβραάμ, και δεῖα τῆς
περιτομῆς τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ ἔθνη, και τῷ λέγει « εὐλογη-
θήσονται ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς (1) ». Ἐμπνέει εἰς
τὸν Ἰακώβ, μέλλοντα νὰ τελευτήσῃ, τὴν ἀκραίονη ἐκείνην

(1) Γενίσι. κειφ. 6'.

ἡρηρηταίαν πρὸς τὸν υἱὸν του Ἰούδα, ἐκ τοῦ ὁποίου τῆς
φυλῆς ὁ χριστὸς ἐγεννήθη. Ἰούδα σὲ αἰνέσαισιν οἱ ἀδελ-
φοί σου αἱ χεῖρες σου ἐπὶ νώτου τῶν ἐχθρῶν σου. . . . αὐκ
ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα και ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ,
ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται, και αὐτὸς προσδο-
καίαν ἐθνῶν, κτλ. (1) » Βοᾶ τέλος διὰ τῶν προφητῶν,
τοὺς ὁποίους, λέγει ὁ θεὸς Χρυσόστομος, πέμπει ὡς γράμ-
ματα πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, ἀναξίους γενομένους τῆς ὁμι-
λίας του, θέλων πάλιν νὰ ἀνανεώσῃ τὴν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους
φιλίαν, βοᾷ, λέγω, ὑπὸ τὴν Νομικὴν πολιτείαν ὅσα ἀκριβῶς
ἐπληρώθησαν και ἐπ' αὐτῆς και μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ
Σωτῆρος.

Ἄρθρον Β.

Και ἰδοὺ Ἰωάννης ἀκούεται τελευταῖος των προφητῶν;
και ἐπισφραγίζει μὲν τὴν παλαιὰν διαθήκην, ἀνοίγει δὲ τὴν
νέαν ὡς ἄμεσος πρῶδρομος. Περὶ τὰ 5508 ἀπὸ κτίσεως
κόσμου, οἰκονομεῖται ἡ γέννησις τοῦ Ἰωάννου, ἐξ ἡμέρας πρὸ τῆς
κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν, κατὰ τὸ ῥητὸν τοῦ
προφήτου Μαλακίου (2) « ἰδοὺ ἐγὼ ἐξαποστέλλω τὸν ἄγγε-
» λόν μου, και ἐπιβλέψεται ὁδὸν πρὸ προσώπου μου, και
» ἐξαίφνης ἔξει εἰς τὸν ναὸν αὐτοῦ κύριος, ὃν ὑμεῖς ζητεῖτε,
» και ὁ ἄγγελος τῆς διαθήκης, ὃν ὑμεῖς θελετε. » και κατὰ
τὴν προφητείαν τοῦ Ἠσαίου (3) » φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρή-
» μῳ, ἐτοιμάσατε τὴν ὁδὸν Κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρί-
» βους τοῦ Θεοῦ ἡμῶν. » ἔχει δὲ γονεῖς ὁ Πρῶδρομος τὸν Ζα-
χαρίαν, νομικὸν ἱερέα τῆς ὀγδόης ἡμερίας, ἁθία ὀνομαζο-

(1) Γενίσι. κειφ. μδ.

(2) . . . κειφ. Γ'.

(3) . . . κειφ. Μ'.

μένης, (ἦσαν δὲ εἰκοσιτέσσαρες ἡμερῆαι τῆς νομικῆς λα-
τρείας παρὰ τοῦ Δαβὶδ διατεταγμένα), καὶ τὴν Ἐλισάβετ,
ἀμφοτέρους ἀκλήρους ἕως τότε καὶ γηραιούς. Εἰς μὲν τὸν
Ζαχαρίαν, ἐν ᾧ ἐπέσφωρεν εἰς τὰ ἄδυνα τοῦ ναοῦ τὸ κατ'
ἔθος θυμίαμα, ἐπιφαίνεται ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ δεξιῶθεν τοῦ
ουσιαστηρίου, καὶ τῷ φανερόναι, ὅτι ἐσηκούσθη ἡ δέησις
του, καὶ ὅτι θέλει γεννήσει υἱὸν, ὀνομασθησόμενον Ἰωάννην,
ἥτοι χάριν Θεοῦ, πρὸς τὸ ὅποιον δυσπιστήσας ὁ Ζαχαρίας,
καταδικάζεται νὰ μένη ἄλαλος ἕως οὗ πληρωθῶσι τὰ μὲνυ-
θέντα. Ἡ Ἐλισάβετ δὲ μετ' ὀλίγας ἡμέρας αἰσθάνεται ὅτι
συνέλαβε τῷ ὄντι κατὰ τὴν κγ' τοῦ Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ
ἐορτάζει ἡ ἐκκλησία τοῦ Προδρόμου τὴν σύλληψιν.

Ἡ Ἐλισάβετ ἦτο πρώτη ἐξαδέλφη τῆς Θεοτόκου ἐκ μέρους
τῶν μητέρων· διότι Μαυθὰν ὁ ἱερεὺς καὶ ἡ γυνὴ του Μαρίας
ἐγέννησαν Μαρίαν καὶ Σωμαὴν καὶ Ἄναν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ
μὲν πρώτη ἔγεινε μήτηρ Σαλώμης τῆς Μαρίας, ἡ δὲ δευτέ-
ρα τῆς Ἐλισάβετ, ἡ δὲ τρίτῃ τῆς Θεοτόκου.

Πάλιν τῆς Θεοτόκου τὸ πατρῷον γένος εἶνε ἐκ τοῦ Δαβὶδ,
διότι ὁ Πατὴρ αὐτῆς Ἰωακείμ ἢ Ἡλεὶ κατάγεται ἐκ τῆς σει-
ρῆς τοῦ Νάθαν, υἱοῦ τοῦ προφητᾶνακτος.

Παρόημαζον ἤδη στειρεύοντες καὶ ὁ Ἰωακείμ καὶ ἡ Ἄννα,
ὅτε κατ' εὐδοκίαν Θεοῦ ἐγέννησαν τὴν θεομήτορα.

Αὕτη ἡλικίαν ἔχουσα τριῶν ἐτῶν προσφέρεται εἰς τὸν
ναὸν καὶ εἰς τὸν θεὸν ἀφιερῶται· οἱ γονεῖς ἀπονησκοντες,
τὴν ἀφίνουσιν ὄρφανὴν ἕνδεκα χρόνων. Γενομένην δεκατεσ-
σάρων, ἀφοῦ διέμεινεν ἕνδεκα χρόνους εἰς τὰ ἅγια τοῦ Ναοῦ,
ὑπηρετουμένη καὶ διατρεφομένη παρὰ Ἀγγέλου, οἱ ἱερεῖς κοι-
νῇ γνώμῃ τὴν δίδουσιν εἰς τὴν φροντίδα ἀνδρὸς ἢ μνηστο-
ρος, τοῦ γηραλέου ἤδη Ἰωσήφ τοῦ τέκτονος, ὄντος ἐκφυλῆς

Ἰούδα καὶ ἐκ καταγωγῆς Δαβὶδ, ὄθεν καὶ Ἰωαννοῦ κατὰ τὸν
Ῥόμον νὰ μνησταυθῇ τὴν ὁμόφυλόν του.

Ὅστις εἶχε πρῶτον γυναῖκα Σαλώμην, θυγατέρα Ἀγ-
γαίου, μετὰ τῆς ὁποίας γεννήσας τέσσαρας μὲν υἱούς, Ἰά-
κωβον, Ἰάκωβον, Ἰούδαν καὶ Ἰωσήφ, δύο δὲ θυγατέρας, Μα-
ρίαν καὶ Σαλώμην, ἡ Ἐσθήρ καὶ Μάρθαν, ἐχθροὺς καὶ
ἦσαν ἐπέκεινα τῶν ὀγδοήκοντα ἐτῶν, ὅτε καταστάθη ἐπιμε-
λητῆς καὶ σύντροφος τῆς ἀειπαρθένου.

Εἰς πόλιν Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας κατοικοῦσα λοιπὸν ἡ
Θεοτόκος ἐμοῦ μὲ τὸν μνηστορὰ τῆς καὶ μὲ τὰς δύο του θυ-
γατέρας μῆνας ἤδη τέσσαρας, ἐξ δὲ μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ
Προδρόμου, εἶδε τὸν Ἀρχάγγελον ἐλθόντα τὴν νύκτα τῆς κβ'
τοῦ Μαρτίου, μὲ τὸν πρὸς αὐτὴν ἀσπασμὸν καὶ μὲ τὰ εὐαγγέ-
λια τῆς δι' αὐτῆς τοῦ Θεοῦ σαρκώσεως. Τεράττειται πρῶτον
ἡ ψυχὴ τῆς παρθένου καὶ ἀπορεῖ καὶ φοβεῖται, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον
πιστεύουσα εἰς τὴν παντοδύναμον οἰκονομίαν, λέγει τὸ «Γένοι-
τό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου,» καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τὴν
περιέπει, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν ἔννοιαν συλλαμβάνει τὸν προαιώνιον.
Ἔρχεται ἔπειτα ἀπὸ Ναζαρέτ εἰς τὰ ὄρενά τῆς Ἰουδαίας,
ὅπου ἐκατοίκει ἡ συγγενὴς τῆς Ἐλισάβετ, διὰ νὰ τῇ διηγηθῇ
ὅσα εἰς αὐτὴν ἐθαυμάτωσεν ὁ Κύριος. Ἄμα τὴν ἀσπάζεται,
καὶ τὸ ἐξέμνηνον ἤδη βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Ἐλισάβετ
σιμρᾷ μετ' ἀγαλλιᾶσεως Προφητικὴν σκίρτημα, καὶ οὕτως
ἡ Ἐλισάβετ ἀναγνωρίζει τὴν τοῦ Κυρίου αὐτῆς μητέρα, καὶ
ἐνούσιωσα τὴν εὐλογεῖ καὶ τὴν κινεῖ εἰς ἕκαστον μακαρι-
τητος, κατὰ τὴν ὁποίαν ψάλλει ἡ Θεοτόκος τὴν πρώτῃν ἐ-
καίνην τῆς καινῆς διαθήκης ᾗδῃν «Μεγαλύνει ἡ ψυχὴ μου
τὸν Κύριον, καὶ ἠγαλλίασε ὁ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτή-
ρι μου»

μου, ὅτι ἐπέθηκεν ἐπὶ τὴν ταπεινῶσιν τῆς δούλης αὐτοῦ, (1) κτλ. ἢ καὶ μετὰ μῆνας τρεῖς ἀπιστρέφει εἰς Ναζαρέτ.

Τότε καὶ ἡ Ἐλισάβετ γεννᾷ υἱόν, οἱ δὲ περίουτοι καὶ συγενεῖς τὴν συγκαίρουσι. Τὴν ὀγδόην ἡμέραν, εἰς τὴν περιτομὴν, ὠνόμαζάν τινες τὸ παιδίον, Ζαχαρίαν, ὡς τὸν πατέρα, ἡ δὲ μήτηρ ἔλεγεν, Ἰωάννην· ἀλλὰ καὶ ὁ πατὴρ ἔγραψεν εἰς Πινακίδιον « Ἰωάννης εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ » καὶ ἐν τῷ ἅμα ἀνοίχθη τὸ στόμα τοῦ καὶ ἐλάλει ἐκπλήκτων πάντας, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθεὶς, ἔφαλλε τὴν δευτέραν τῆς Καινῆς διαθήκης ψῆδὴν « Ἐὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅτι ἐπεσκέψατο καὶ ἐποίησα λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ, καὶ ἤγειρε κέρατ σωτηρίας ἡμῶν ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ κτλ. (2) »

Ἐντοσοῦτω ὁ μνηστὴρ Ἰωσήφ βλέπων τὴν παρθένον ἔγκυον, καὶ παραττόμενος, καὶ ὑποπτεύων μὲν πολλὰ, μὴ θείων δὲ νὰ τὴν παραδειγματίσῃ, ἀποφασίζει νὰ τὴν ἀποπέμψῃ κρυφίως· ἀλλ' ἄγγελος κυρίου τὸν ἀποτρέπει, ἀναγγέλλων τὸν ἐν αὐτῇ γεννηθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου Ἰησοῦ· ἦτοι σωτήρα, καὶ Ἐμμανουήλ, ἦτοι μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

Ἄρθ. Γ'.

Γέννησις τοῦ Σωτῆρος.

Ἀνέβη ὁ Ἰωσήφ μετὰ τῆς Μαρίας ἀπὸ Ναζαρέτ τῆς Γαλιλαίας εἰς Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας, ὡς ἐκεῖθεν καταγόμενος, διὰ νὰ ἀπογραφῇ κατὰ ὑπῆκοος καὶ αὐτὸς τοῦ Ῥωμαίου κρατοῦς, κατὰ τὸ δόγμα τοῦ τότε μοναρχοῦντος Καίσαρος Αὐγούστου, καὶ φθάνει μὲν ἡ ὥρα τῆς γέννας, λείπει δὲ ὁ τόπος, διὰ τὸ πολὺ πλῆθος τῶν ἐκεῖ ἐλθόντων ὀδοιπόρων· ὄθον ἡ Θεοτόκος ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς ἓν σπήλαιον πλη-

(1) Λου. α. 46.

(2) Λουκ. α. 68

σίον τῆς Βηθλεὲμ, ὅπου ἐβάλλοντο ζῶα. Ἐκεῖ Γεννᾶται ὁ Χριστὸς, τὸ 4^{ον} ἔτος τῆς μοναρχίας Αὐγούστου καὶ τὸ 33^{ον} τῆς βασιλείας Ἡρώδου, τὴν νύκτα τῆς κ' Δεκεμβρίου. Συμπύπτει δὲ νὰ εὐρεθῇ γεννηθεὶς μεταξὺ βεφθίου καὶ ὄνου, ὅπως εἶχε προεικόνισῃ ὁ Ἀββακούμ (1) « ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ· ἐν τῷ ἐγγίξειν τὰ ἔτη ἐπιγινωθήσῃ. »

Τότε οἱ περίεξ ποιμένες βλέπουσιν ἐξαίσιον φῶς, καὶ ἄγγελον λέγοντα εἰς αὐτοὺς τὰ κοσμοσωτήρια εὐαγγέλια· ἀκούουσι δὲ καὶ πλῆθος οὐρανίων δυνάμεων, αἵτινες ὑμνῶδον τὸν θεὸν καὶ ἑμακάριζον τὴν γῆν. Τρέχουσι καὶ εὐρίσκουσι τὸ θεῖον βρέφος, καὶ εὐλογοῦσι τὸν ὑψίστον, καὶ κηρύττουσιν ἑπετα ὅσα εἶδον καὶ ἤκουσαν.

Μετὰ τὴν περιτομὴν, γενομένην κατὰ τὸν νόμον τῆς ὀγδόης ἡμέρας, ὅτε καὶ ὠνομάσθη τὸ παιδίον Ἰησοῦς, καὶ μετὰ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας τοῦ καθαρισμοῦ, αἱ ὁποῖαι συναπληρώθησαν τῇ β' φεβρουαρίου, ὑπάγουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσφέρει ἡ Θεοτόκος τὸν υἱὸν τῆς εἰς τὸ Ἱερὸν κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, ἑμοῦ καὶ ἐν ζεύγος τρυγῶνων ἢ δύο μικρὰ περιστέρια. Ἐκεῖ εὐρέθη καὶ ὁ δίκαιος καὶ εὐλαβὴς Συμεὼν, ἔχων ἀποκαλύψιν, παρὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος, ὅτι δὲν θέλει ἀποθάνει πρὶν ἴδῃ τὸν Χριστὸν, καὶ δεξάμενος τὸ παιδίον εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ, ἐξεφώνησε τὴν τρίτην τῆς καινῆς διαθήκης ψῆδὴν « Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλον σου, Δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ (2) κτλ. » καὶ ἐθαύμαζον οἱ γονεῖς τοῦ παιδίου, μάλιστα, ὅταν ὁ Συμεὼν ἐπισπάρθησεν τὰ ὑψηλὰ ἐκεῖνα ὡς πρὸς τὸ μέλλον. « Ἴδου οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον· καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διε-

(1) Γ. α.

(2) Λουκ. Β. 29.

λούσεται ρομφαία (1) κτλ. « Συμβολικὴ καὶ δραματικὴ παράστασις, ἃ τῶν ὅσοι ἐμελλόν νὰ κολασθῶσιν ἀπιστοῦντες, ἢ νὰ σωθῶσι πιστεύοντες εἰς τὴ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου, καὶ ἕ. τοῦ παθήματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεώς του!

Παρόμοιά τινα ἐλάλησε προσέτι ἐκαὶ παρευρεθεῖσα περὶ τῆς ἐπιστάτης ἀπολυτροφώσεως καὶ ἡ Προφῆτις Ἄννα, θυγάτηρ τοῦ Φαναουὴλ ἐκ φυλῆς Ἀσῆρ, χήρα, καὶ ἡδὴ ἀγδοκονταετασάκρων ἐτῶν, καὶ πρὸ πολλοῦ εἰς τὸ Ἱερὸν νηστεύουσα καὶ προσευχομένη.

Ἀφ' οὗ πάντα τὰ κατὰ Νόμον ἐξετελέσθησαν ἐν Ἱερουσαλήμ, οἱ γονεῖς μετὰ τοῦ παιδίου ἐπέστρεψαν εἰς Ναζαρετ τῆς Γαλιλαίας, ὅθεν πάλιν μετέβησαν εἰς Βηθλεὲμ μετὰ δύο περιπίου χρόνους.

Ἐν τρουσούτῳ ἀστὴρ παράδοξος καὶ νεοφανῆς λάμψας εἰς τὴν ἀνατολήν, ἐξορμᾷ εἰς προσκύνησιν τοῦ Σωτῆρος ἀπὸ τῆς ἐρήμου Ἀραβίας, κατὰ πιθανολογίαν, ἢ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἢ ἐκ τῆς Καλδαίας, τοὺς τρεῖς Μάγους ἢ ἀστρόνομους Βασιλεῖς, ἢ δυνάστας τῶν ἐπαρχιῶν των φέροντας δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν, κατὰ τὸ ψαλμικὸν λόγιον (2) « βασιλεῖς Θαρραῖς καὶ αἱ νῆσοι δῶρα προσέσουσιν εἰς Ἱερουσόλυμα, ταραττεται ὁ βασιλεύων τῆς Ἰουδαίας Ἡρώδης ἀκούων τὴν γέννησιν βασιλέως τῶν Ἰουδαίων, συνάγει τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ Γραμματεῖς καὶ παρ' αὐτῶν μανθάνει, ὅτι κατὰ τὸ ρητὸν τοῦ προφήτου Βηρυαίου (3) (« Καὶ σὺ Βηθλεὲμ οἶκος τοῦ Εὐφραθῆ, ὀλιγοσθῆς εἰ τοῦ

(1), Λευκ. Β, 34;

(2) Ψαλμ. cxi.

(3) ἑ. α.

εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα; ἐκ σοῦ γέρονται ἐξελεύσεται ἡγούμενος τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραὴλ.) » ὁ Χριστὸς γεννᾶται ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οἱ μὲν μάγοι λοιπὸν ἀκούσαντες ταῦτα μεταβαίνουσιν εἰς Βηθλεὲμ, ἐδηγὸν ἔχοντες τὸν ἀστέρα, καὶ ἐπροσκύνησαν τὸν γεννηθέντα Χριστὸν, διετῆ τότε ὄντα, τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς 25 Δεκεμβρίου κατ' ἣν ἐγεννήθη πρότερον, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐκκλησία τὴν αὐτὴν ἡμέραν ἑορτάζει καὶ τὴν τῶν Μάγων προσκύνησιν ἐκπληρώσαντες δὲ οἱ Μάγοι τὰ καθήκοντα, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς χώρας των.

Ὁ δὲ Ἰωσήφ χρηματισθεὶς τὴν ἰδίαν Νύκτα κατ' ἄναρ ὑπὸ ἀγγέλου, παρελαμβάνει τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἤτοι τὴν 26 Δεκεμβρίου, ἐν ἣ ἑορτάζει καὶ ἡ ἐκκλησία τὴν ἐν Αἰγύπτῳ φυγὴν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, καὶ φεύγει εἰς Αἴγυπτον, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικὸν ἐκεῖνο « Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου » καὶ εὐθὺς ὁ Ἡρώδης ἀποστείλας ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ παιδιά τῆς Βηθλεὲμ καὶ τῆς περιουχῆς ἐκείνης ἀπὸ δύο χρόνων καὶ κάτω, καθὼς προανήγγειλεν ὁ Ἱερμίας « φωνὴ ἐν Βαμᾶ ἀκούσθη, Ὁρῆνης καὶ κλαυθμὸς καὶ ὄδυρμὸς πολὺς, Ἰαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς κτλ. ».

Ἀποθανόντος τοῦ Ἡρώδου μετὰ τρεῖς περιπίου ἔτη, καὶ ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ, τοῦ μὲν πρωτοτόκου Ἀρχελάου βασιλεύσαντος ἢ ἐθναρχήσαντος εἰς Ἰουδαίαν, τοῦ δὲ ἀντίπα Ἡρώδου τετραρχήσαντος εἰς Γαλιλαίαν, ὁ Ἰωσήφ πάλιν ὑπὸ ἀγγέλου παραγγελθεὶς, ἐπιστρέφει μὲ τὴν μητέρα καὶ μὲ τὸ παιδίον τὸν Ἰησοῦν ἐξ Αἰγύπτου εἰς γῆν Ἰσραὴλ, καὶ κατοικεῖ εἰς τὴν πόλιν Ναζαρετ τῆς Ἰουδαίας, ἐκ τῆς ἀποίας καὶ ὁ Σωτὴρ Ναζωραῖος ὀνομάσθη, κατὰ τοὺς προφήτας.

Ἐν ᾧ κατ' ἔτος ἐπορεύοντο ὁ Ἰωσήφ καὶ ἡ Μαρία ἀπὸ Ναζαρετ εἰς Ἱερουσόλυμα διὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, τοὺς ἄκο-

λουθήσῃ καὶ ὁ Ἰησοῦς, ὡν ἐτῶν ὀδώδεκα. Ἐπιστρέφοντας δὲ μετὰ τὴν ἑορτὴν, καὶ προχωρήσαντες, δὲν αὐρισκαν εἰς τὴν συνοδίαν τὸ παιδίον, ὅθεν ἀνεκρίθισαν νὰ τὸν ζητήσουν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου καὶ τὸν εὔρον μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ, καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς. Πάντες δὲ ἐξίσταντο διὰ τὴν φρόνησιν καὶ διὰ τὰς ἀποκρίσεις του. Λέγει πρὸς τὴν μητέρα του· τί μὲ ζητεῖτε; δὲν ἠξέρετε, ὅτι πρέπει νὰ διατρέβω εἰς τὸν πρεσβυτάριον τοῦ πατρὸς μου; Κατέβη δὲ μετὰ τῶν γονέων του εἰς Ναζαρέτ, ὅπου διέμενον ὑποτασσόμενος εἰς αὐτούς, καὶ προσκόπτων σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Οὐδὲ ἄλλο τι γνωρίζομεν αὐτοῦ ἕως τοῦ κθ' ἔτους τῆς ἡλικίας του, εἰμὴ ἴσως, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ νομιζομένου πατρὸς του Ἰωσήφ, ὀλίγον ἔπειτα ἀκολουθήσαντα, μετέρχετο ὁ Ἰησοῦς τὴν ξυλουργικὴν τέχνην, δι' ἧν αἰ ὠνομάζετο τέκτων κατὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Μάρκον (1).

Κ Α Τ Η Χ Η Σ Ξ

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

Περὶ τοῦ Θεοῦ Νόμου.

α Ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν » Ἰάκωβ. 2, 20.

Τὸ Ἀποστολικὸν Σύμβολον περιέχει τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλπίδος· μὲ αὐτὰς τὰς δύο ἀρετὰς εἶναι συνδεδεμένη ἡ ἀγάπη, ἡ ὁποία τὰς καθιστάνει ἐνεργοὺς καὶ δραστηρίους, καὶ εἶναι ὁ θεμελιὸς τῶν καλῶν ἔργων καὶ τῆς Θεοσεβοῦς ζωῆς.

Τὰ καλὰ ἔργα εἶναι ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν.

Ἀναμφίβολον εἶναι, ὅτι τὰ καλὰ ἔργα εἶναι εἰς τὸν χριστιανὸν

(1) 5. 2.

ἀπαραίτητος ἀναγκαῖα πρὸς σωτηρίαν. Ἐπειδὴ, πρῶτον μὲν ὁ Θεὸς νόμος (ὅστις ὑπόκειται εἰς μὲν τοὺς ἐναρέτους πρόσκαιρον καὶ αἰώνιον εὐδαιμονίαν, εἰς δὲ τοὺς παραβάτας τοῦ νόμου ἀπειλεῖ κώλασιν αἰώνιον)· ἀπαιτεῖ μίαν ζωὴν σύμφωνον καὶ καταάλληλον μὲ τὸ ἅγιον θέλημα τοῦ Θεοῦ· « οὐ πᾶς » ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν » τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου » τοῦ ἐν οὐρανοῖς » λέγει ὁ Χριστὸς Ματθ. 7, 21. Δεύτερον ἡ εὐγνωμοσύνη, τὴν ὑπόκειν ὀφείλομεν εἰς τὸν ἡμέτερον Αὐτρωτήν, διότι μᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς ἀμαρτίας, μᾶς υποχρεώνει νὰ ἐκπληρώμεν ἀκριβῶς τὰς ἀγίας αὐτοῦ προσταγὰς. Διὰ τοῦτο κατήλθεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἐσαρκώθη, ἔπαθε, καὶ ἀπέθανε, διὰ νὰ μᾶς ἐξαγοράσῃ καὶ νὰ μᾶς καθάρσῃ ἀπὸ τῆς ἀμαρτίας, καὶ τοιουτοτρόπως νὰ μᾶς δικαιώσῃ καὶ νὰ μᾶς καταστήσῃ θερμῶς ὁπαδοὺς τῆς ἀρετῆς, ὑποσχόμενος ἐξαιρέτως νὰ μᾶς βοηθήσῃ διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως καὶ τῶν καλῶν ἔργων. Οὕτω κρίνει ὁ Παῦλος περὶ τούτου, ὅταν λέγῃ· « ὅτινες ἀπέθανομεν τῇ ἀμαρτίᾳ, πῶς ἐτι ζήσωμεν ἐν αὐτῇ; ἢ ἀγνοεῖτε, ὅτι, ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν; » Ῥωμ. 6, 2. καὶ πάλιν· « τοῦτο γινώσκοντες, » ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συναστυραζώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἀμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς » τῇ ἀμαρτίᾳ » Αὐτ. εἰχ. 6. Διὰ τοῦτο, ὅστις τῶν χριστιανῶν δὲν περιπατεῖ εἰς τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου, ὑβρίζει τὸν Θεόν, καὶ γίνεται ἔνοχος τῆς παιδείας αὐτοῦ, ἀρνείται τὴν πίστιν, καταρροεῖ τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὑστερεῖται τὴν αἰώνιον Μαναριότητα.

Ἡ πίστις δὲν ἀποκλείει τὰ καλὰ ἔργα.

Καὶ ἀγκαλὰ, καθὼς διδάσκει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος· « οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἴη-

σοῦ Χριστοῦ»· τοῦτο ὅμως δὲν ἀποκλείει τὴν γυμνασίαν τῶν καλῶν ἔργων· ἀλλ' ἐναντίας καὶ τὴν προστάσσει. Δυνάμι, ἀγκαλιὰ ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἐπιστρέφῃ εἰς τὸν Θεόν, καὶ τὸν προβάλλῃ ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς κριτὴν, εὐρίσκει τόσον ὀλίγον ἀγαθὸν ἐν ἑαυτῷ, ὥστε πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι εἶναι ἔνοχος ὀργῆς· καὶ ἀγκαλιὰ εἰς τοιαύτην ἀνάγκην δὲν ἔχει νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλο, πᾶρεξ εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐλπίδα τὴν εἰς τὸν Χριστὸν, ὅστις ἀπέθανε διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς τὴν χάριν τοῦ οὐρανοῦ Πατρὸς· χρεωστῆ μ' ὅλον τοῦτο, ἀφ' οὗ δικαιωθῆ διὰ τῆς πίστεως, καὶ καταστήτῃ εἰς τὸν ἑαυτὸν τοῦ δραστηρίου τὰς ἐνεργείας καὶ χάριτας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νὰ ἀποδείξῃ ἐξ ἁπαντος τὴν ἰδίαν ἐπιστροφὴν διὰ τῶν καρπῶν τῆς ἀγάπης, καὶ νὰ μεταχειρισθῇ τὴν συνέργειαν τῆς χάριτος εἰς τὴν γυμνασίαν τῶν καλῶν ἔργων. Περὶ τούτου γράφει σαφέστατα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, Ἔφ. α, 8. ὅπου λέγει μὲν, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἐκ τῆς πίστεως, προστίθῃσι δὲ, ὅτι καὶ τὰ καλὰ ἔργα εἶναι, ἐπακολούθημα τῆς πίστεως: « τῇ γὰρ χάριτι ἐστὲ σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ἑμῶν· Θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχῆσθῃται· αὐτοῦ γὰρ ἐσμέν ποιήματα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς ».

Εἶναι πρὸς τούτοις ἀναγκαῖον νὰ γινώσκωμεν, τί ἐννοεῖ ὁ Ἀπόστολος μὲ ταῦτα τὰ σαφῆ λόγια. Αὐτὸς λέγει εἰς τὴν πρὸς Ῥωμ. 6, 14. « οὐ γὰρ ἐστὲ ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν, » καὶ Αὐτ. 7, 6: « νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες, ἐν ᾧ κατειχόμεθα ».

Πῶς πρέπει νὰ ἐννοῆται, τὸ « κατηργήθημεν ὑπὸ τοῦ νόμου ».

Δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν, ὅτι ἀποβάλλει ὁ Ἀπόστολος μὲ ἀπὸ τὰ τὰ λόγια τὸν Θεῖον νόμον· ἄπαγε! αὐτὸς λέγει μόνον

πρῶτον, ὅτι ὅσοι πιστεύουσιν ἀληθῶς δὲν εἶναι ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἀπειλεῖ κατάραι εἰς τὸν ἁμαρτωλὸν· δεύτερον, ὅτι ὁ Χριστιανὸς ἁμαρτάνει μὲν ἐξ ἀσθενείας, ἢ χάρις ὅμως δὲν τὸν παραδίδωσιν εἰς τὴν αὐστηρότητα τοῦ νόμου, ἀλλὰ δέχεται τὴν μετανοίαν του, καὶ τοῦ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας.

Ὁ Θεὸς νόμος δεικνύει εἰς ἡμᾶς τὴν διαφορὰν τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν ἔργων.

Τί ἐστὶ νόμος;

Ὁ νόμος εἶναι μία διαταγὴ, ἢ ὁποῖα δεικνύει εἰς τὸν ἄνθρωπον, τί πρέπει νὰ πράττῃ, καὶ τί νὰ μὴ πράττῃ. Ὅθεν καλὸν ἔργον εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον συμφωνεῖ μὲ τὸν νόμον· κακὸν δὲ, ὅποιον ἐναντιοῦται εἰς τὸν νόμον. Τὸ καλὸν ἔργον ὀνομάζεται ἠρετὴ, τὸ δὲ κακὸν κακία, ἁμαρτία, ἀσέβεια. Τοιαύτη διαταγὴ, διορίζουσα τὴν διαφορὰν μεταξὺ καλῶν καὶ κακῶν ἔργων, ἔπρεπε νὰ δοθῇ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπειδὴ μόνος ὁ Θεὸς εἶναι ἀπ' αἰῶνος ἀναμάρτητος, καὶ μόνος αὐτὸς γινώσκει, ποῖον εἶναι ἀληθῶς καλὸν ἢ κακόν· πρὸς τούτοις, ἐπειδὴ χρεωστῆ ὁ ἄνθρωπος νὰ πράττῃ τὸ ἀγαθόν, καὶ νὰ φεύγῃ τὸ κακόν ἐκ συνειδήσεως· μόνος δὲ ὁ Θεὸς δύναται νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τοῦτο μὴτὲ οἱ ἀνθρώπινοι νόμοι δύνανται νὰ ὑποχρεώσωσι, πᾶρεξ καθ' ὅσον εἶναι σύμφωνα μὲ τὸν θεῖον νόμον, καὶ θεμελιῶνται κατὰ τινὰ τρόπον εἰς αὐτόν.

Ὁ θεῖος νόμος εἶναι γεγραμμένος εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου, καὶ περιέχεται εἰς τὰς ἐπομένους δέκα ἐντολάς, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν. Ἐξέδ. κεφ. 20, 2 17. (1)

(1) Ἴδε καὶ Δευτερονομ. 5, 6 — 21. ὅπου διαφέρει κατὰ τι ἢ δεκάλογος ἀπὸ τὴν δεκάλογον τῆς Ἐξέδου κεφ. 20.

Ἐντολὴ πρώτη.

- Ἐγὼ εἰμι Κύριος ὁ Θεὸς σου, ὃς τις ἐξήγαγόν σε ἐκ γῆς
 • Αἰγύπτου, ἐξ οἴκου δουλείας· οὐκ ἔσονται σοὶ Θεοὶ ἕτεροι
 • πλὴν ἐμοῦ. »

Π.

- Οὐ ποιήσεις σκευτὴν εἰδωλῶν, οὐδὲ πικνὸς ὁμοίωμα,
 • ὅσα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω, καὶ ὅσα
 • ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς· οὐ προσκυνήσεις αὐ-
 • τοῖς. » (1)

Τὸ αἴτιον εἶναι (καθὼς τινες θέλουσιν), ὅτι, ἀφ' οὗ συνετοί-
 φησαν αἱ πρώται δύο πλάκες, ἠθέλησεν ὁ Θεὸς ἐξεπίτηδες
 νὰ μεταβάλλῃ μικρὴν τοῦ νόμου εἰς τὰς δευτέρας, ἢ διὰ
 περισσοτέρην σαφάνειαν, ἢ διὰ νὰ ἐνθυμῶνται διὰ τοῦτου
 πάντοτε οἱ Ἰσραηλῖται τὴν ἀνομίαν αὐτῶν. Ἴδε ἔξοδ. 32,
 19. καὶ 34, 1. 4. 28.

(1) Ταύτας τὰς δύο πρώτας ἐντολὰς ἐνοῦσιν εἰς μίαν οἱ
 Παπισταὶ καὶ οἱ Λουθηρανοὶ· καὶ, διὰ νὰ ἀναπληρώσωσι τὸν
 ἀριθμὸν τῶν δέκα, διαιροῦσι τὴν δεκάτην εἰς δύο, ποιοῦντες
 ἐνάτην μὲν, τὴν, “οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα κτλ.,” δεκά-
 την δὲ, τὴν “οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οὐκίαν τοῦ πλησίον σου κτλ.,,”
 ἢ διαίρεισι ὁμοίως αὐτὴν, τὴν ὁποίαν ἐσφαλμένως ἀκολούθησε
 καὶ Μηττροφάνης ὁ Κριτόπουλος, ἐν τῇ ἔμολ. τῆς Ανατ. Ἐκκ.
 κεφ. 6, ἐκντυῶνται πρῶτον μὲν εἰς τὸν ὁρθὸν λόγον, ἐπει-
 δὴ καθὼς ἡ δεκάτη δὲν πρέπει νὰ διαιρεθῆ εἰς δύο, διὰ τὸ
 νὰ ᾔνοι ἢ ὑπόθεσις αὐτῆς ἅπασα γενικῶς περὶ ἐπιθυμιῶν,
 οὕτως ἡ πρώτη καὶ δευτέρα δὲν πρέπει νὰ ἐνωθῶσιν εἰς μίαν,
 διὰ τὸ νὰ ᾔνοι διέφορος ἢ ὑπόθεσις αὐτῶν, τουτέστι τῆς
 μὲν πρώτης, ἢ ἀπὸ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἀποστασία, τῆς δὲ
 δευτέρας, ἢ εἰδωλολατρείας, τῆς ὁποίας ἄναχος εἶναι ὅχι μόνον
 ὃς τις ᾔθελε λατρεύσει τοὺς ψευδωνύμους θεοὺς, ἀφῆσας
 τὸν ἀληθῆ Θεόν, ἀλλὰ καὶ ὅστις λατρεύει μὲν τὸν ἀληθῆ
 Θεόν, δὲν τὸν λατρεύει ὁμοίως καθὼς πρέπει. Δεύτερον ἐναν-
 τυῶνται ἢ διαίρεισι αὐτὴν εἰς τὴν περὶ τοῦτου γνάμην τῆς
 ἀρχαιότητος· καθὼς καὶ οἱ παλαιὶ Ἰβραῖοι μετεχειρίζοντο

Γ.

- Οὐ λήψῃ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπὶ ματαίῳ. »

Δ.

- Μνήσθητι τὴν ἡμέραν τῶν Σαββάτων ἀγιαζεῖν αὐτήν.
 • Ἐξ ἡμέρας ἑξῆς, καὶ ποιήσεις πάντα τὰ ἔργα σου· τῆ δὲ
 • ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ Σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου· (1)

Ε.

- Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι
 • γένηται (2) καὶ ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπὶ τῆς γῆς.

ΣΤ.

- Οὐ φονεύσεις. » (3)

Ζ.

- Οὐ μοιχεύσεις.

Η.

- Οὐ κλέψεις. »

Θ.

- Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν
 ψευδῆ. »

τὴν διαίρεσιν τοῦ ἡμετέρου Συγγραφέως, ὡς φαίνεται εἰς τὸν
 φίλωνα Β:βλ. Α. περὶ τῆς Δεκαλόγου, καὶ τὸν Ἰώσηππον βιβλ.
 Γ'. Ἰουδαϊκ. Ἀρχαιολογ. κεφ. 4., καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ Πατέ-
 ρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἴδε Ἀθανάσιον ἐν τῇ συνόψ. τῆς Γραφ.
 τόμ. β' σελ. 64. καὶ τὸν θεολόγον Γρηγόριον ἐν τοῖς σίγμασι,
 καὶ ἄλλοις.

(1) Τὸ Ἑβραϊκ. Σαββάτου καὶ Σάββατον ἐνικῶς.

(2) Εἰς τὸ Ἑβραϊκ. λαίπει τὸ “ἵνα εὖ σοι γένηται,” ἀπὸ τὴν
 Δεκαλόγον τῆς ἐξόδου, κεφ. 20, 12. εὐρίσκειται δὲ εἰς τὴν
 Δεκαλόγον τοῦ Δευτερονομ. 5, 16. μετὰ τὸ “ἵνα μακροχρό-
 νιος γένη,”. Περὶ τῆς διαφορᾶς ταύτης ἴδε τὴν πρώτην ση-
 μείωσιν τοῦ παρόντος §.

(3) Οἱ ἑβδομήκοντα ἐνήλλαξαν ἐνταῦθα (ἐξοδ. 20, 13.
 14' 15') τὴν τάξιν, ἀριθμοῦντες ἕκτην τὴν “οὐ μοιχεύσεις,”
 ἑβδόμην τὴν “οὐ κλέψεις,” καὶ ὀγδόην τὴν “οὐ φονεύσεις,”

« Οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου· οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν τοῦ πλησίον σου, οὐδὲ τὸν ἀγρὸν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὑπόζυγιου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς κτήνους αὐτοῦ, οὔτε ὅσα τῆς πλησίον σου ἐστί.» (1)

Τὶ ἐστὶ φυσικὸς Νόμος;

Εἰς ὅλων τῶν ἀνθρώπων τὰς καρδίας εἶναι τυπωμένος ὁ νόμος, ἤγουν ἡ φυσικὴ δύναμις τοῦ νὰ διακρίνειαι τὸ καλὸν ἀπὸ τὸ κακόν. Ὅσον καὶ ἂν ᾔνοι τις ἀμαθής, γνωρίζει μὲ ὄλον ταῦτο, ὅτι εἶναι καλὸν τὸ νὰ λατρεύῃ τὸν Θεόν, νὰ τὸν ἀγαπᾷ, καὶ νὰ τὸν ἐπικαλῆται εἰς βοήθειαν· ὅτι εἶναι ἐπαινετὸν τὸ νὰ τιμᾷ τοὺς ἰδίους γονεῖς, νὰ ᾔνοι πρὸς τοὺς εὐεργέτας ἐγνώμων, νὰ μὴ βλάπτῃ τὸν πλησίον· καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου, ὅτι εἶναι κακόν τὸ νὰ βλασφημῇ τὸν Θεόν, καὶ νὰ κακοποιῇ τὸν πλησίον· καὶ οὐδεὶς ἀμφισβάλλει διὰ ἀξίωμα τοῦτο· «ὁ σὺ μισεῖς, ἐτέρῳ μὴ ποιήσης», ἤγουν μὴ πρά-

(1) Ἐνταῦθα τὸ Ἑβραϊκὸν «οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν οἰκίαν σου πλησίον σου, οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου· οὐδὲ τὸν παῖδα αὐτοῦ, οὐδὲ τὴν παιδίσκην αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν βοῦν αὐτοῦ, οὐδὲ τὸν ὄνον αὐτοῦ, οὐδὲ πᾶν ὅ,τι ἐστὶ τῆς πλησίον σου». Εἰς δὲ τὴν δεκάλογον τοῦ δευτερονομίου κεφ. 5, 18· «οὐκ ἐπιθυμήσεις τὴν γυναῖκα τοῦ πλησίον σου· οὐκ ἀρχήσῃ τῆς οἰκίας τοῦ πλησίον σου, τοῦ ἀγροῦ αὐτοῦ, οὔτε τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, οὔτε τῆς παιδίσκης αὐτοῦ, οὔτε τοῦ βοῦς αὐτοῦ, οὔτε τοῦ ὄνου αὐτοῦ, οὔτε παντὸς, ὅ,τι ἐστὶ τῆς πλησίον σου», δεικνύται δὲ καὶ ἐκ τούτου, ὅτι ὅλοι αἱ ἐπιθυμίαι ὀρθῶς ἀνάγονται εἰς μίαν ἐντολήν, τὴν δεκάτην· διότι, ἂν ᾔσαν δύο, ἤθελε κριθῆ ἕναχος ἀταξίας ὁ Μωϋσῆς, ὅς τις προστίθῃσιν, εἰς μὲν τὴν ἕξῃον, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς οἰκίας, εἰς δὲ τὸ δευτερονόμιον, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς γυναικός.

ξῆς πρὸς ἄλλον, ὅ,τι δὲν θέλεις νὰ πράξῃ ἄλλος πρὸς σέ (1);

Ὅστος ὁ νόμος ὀνομάζεται φυσικὸς καὶ ἔμφυτος, καὶ ἡ κρίσις, τὴν ὁποίαν κάμνει τις τοῦ ἑαυτοῦ του κατὰ τοῦτον τὸν νόμον, ὀνομάζεται συνείδησις.

Τὶ ἐστὶ συνείδησις;

Ἡ ὁποία, καθὼς εὐφραίνει τὴν ψυχὴν, ὅταν πράττῃ τὸ καλόν, οὕτως ἐξεναντίας τὴν κεντᾶ καὶ τὴν ταρασσεῖ, ὅσῳ-κις ἐπιτελεῖ τὸ κακόν (2). Καὶ ἡ τοιαύτη χαρὰ εἶναι μία φυσικὴ καὶ παντοτινὴ ἀμοιβὴ τῆς ἀρετῆς, καθὼς καὶ ἡ λύπη εἶναι μία κόλασις τῆς κακίας. Περὶ τοῦ νόμου γράφει ὁ ἄπόστολος Παῦλος: «Ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει» τὰ τοῦ νόμου ποιεῖ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσὶ νόμος, οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγοροῦν-

(1) Τρία εἶναι τὰ γενικὰ ἀξιώματα, εἰς τὰ ὅποια ἐπιστηρίζεται ὁ φυσικὸς νόμος, καὶ τὰ ὅποια χρεωστῆ νὰ ἀκολουθῆ, ὅς τις δὲν θέλει νὰ πλανηθῆ ἀπὸ τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς: 1, δίδε εἰς τὸν καθ' ἕνα ὅ,τι ἀνήκει εἰς αὐτόν. 2, σπουδαζε νὰ βελτιωθῆς καθ' ὅσα θέλεις νὰ βελτιωθῆσαι οἱ ἄλλοι. 3, προσφέρου πρὸς τοὺς ἄλλους, καθὼς θέλεις νὰ προσφέρωνται οἱ ἄλλοι πρὸς σέ. Τὰ ὅποια προβάλλονται καὶ οὕτως: 1, εἴτι δὲν θέλῃς νὰ γίνεσαι πρὸς σέ, μὴ πράττῃς σὺ πρὸς τοὺς πολλούς. 2, εἴτι θέλῃς νὰ πράττωσιν ἄλλοι πρὸς ἑαυτοὺς, πράττε καὶ σὺ πρὸς σεαυτόν. 3, εἴτι θέλῃς νὰ πράττωσιν ἄλλοι πρὸς σέ, πράττε καὶ σὺ πρὸς τοὺς ἄλλους. Τὸ πρῶτον ὀνομάζεται ἀξίωμα τοῦ δικαίου· τὸ δεύτερον, ἀξίωμα τοῦ τιμίου, καὶ τὸ τρίτον, ἀξίωμα τοῦ κλημένου ἢ πρέποντος.

(2) Ἡ συνείδησις εἶναι ἐκείνη τῆς ψυχῆς ἢ ἐνέργεια, διὰ τῆς ὁποίας ἡ ψυχὴ κρίνει, ἂν αἱ πράξεις αὐτῆς ᾔνοι σύμφωνοι μὲ τὸν νόμον ἢ ὄχι. Ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τούτου φαίνεται, ὅτι ἡ συνείδησις εἶναι ἕνας τέλειος συλλογισμὸς, τοῦ ὑποίου ἢ μεζῶν περιέχει τὸν νόμον, ἢ ἐλάσσων τὴν πράξιν, καὶ τὸ

των, ἢ καὶ ἀπολογουμένων * Ρωμ. 2, 14. Ὁ φυσικὸς νόμος καὶ ἡ ἐξήγησις αὐτοῦ περιέχονται εἰς τὰς δέκα ἐντολάς, τὰς ὁποίας ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Μωϋσῆν. Γνωστὸν εἶναι ἐκ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας, ὅτι ὁ Θεὸς ἐξελέξατο εἰς λαὸν περιούσιον (1) τὸν Ἰσραὴλ, ἤγουν τοὺς Ἰουδαίους, ὡς ἀπογόνους τοῦ Ἀβραάμ, καὶ ἐφάνερωσε διὰ τῆς ἐξαιρέτου κυβερνήσεως αὐτῶν, τὴν θείαν αὐτοῦ βουλήν εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος εἶναι τριπλοῦς.

Αὐτὸς ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰσραὴλ διὰ τοῦ ἐκλεκτοῦ Μωϋσέως νόμον, ὅστις ἦταν τριπλοῦς, ἤγουν ἱεραργικὸς (2), Πολιτικὸς, καὶ ἠθικὸς. Ὁ ἱεραργικὸς νόμος ἀπέβλεπε τὰ ἔθιμα καὶ τὰς ἱεροτελεστίας τῆς Ἰουδαϊκῆς ἐκκλησίας· καὶ, ἐπειδὴ ἦτον τύπος καὶ χειραγωγία πρὸς τὴν Εὐαγγελικὴν χάριν, ἔπρεπε

συμπέρασμα τὴν ψῆφον ἂν, ἢ πράξις ἦναι σύμφωνος μὲ τὸν νόμον ἢ ὄχι. Παραδειγματος χάριν, ἡ συνείδησις, ὡς βιβλίον τοῦ νόμου λέγει· ὁ κλέπτων ἀμαρτάνει. Ἰδοὺ ἡ μείζων. Ἡ συνείδησις τοῦ κλέπτου μαρτυρεῖ τὴν ἐλάσσηνα, λέγουσα· ἄγχι κλέπτω. Καὶ ἡ αὐτὴ συνείδησις ἐπιφέρει τὴν ψῆφον εἰς τὸ συμπέρασμα· ἄρα ἀμαρτάνω. Ἐντεῦθεν καταλαμβάνεται κατὰ τὴν ὀνομαζομένην ἡ συνείδησις κανὼν τῶν πράξεων, κατήγορος, μάρτυς καὶ κριτὴς, τὰ ὁποῖα ἐνίττεται καὶ τὸ ἀποστολικὸν ῥητὴν, Ρωμ. 2, 14

(1) Ἡ λέξις περιούσιος εὔρηται ἐξ ὁδοῦ 19, 5, καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς Παλαιᾶς διαθήκης, τὴν ὁποίαν προσαρμύζει ὁ Παῦλος εἰς τὸν νόον Ἰσραὴλ. Τιτ. 2, 14. σημαίνει δ, (καθὼς λέγει ὁ Θεοφύλακτος), τὸν οἰκείον, ὡς ἐξαιρετικὸν ἐξαιρέτον, οὐδὲν ἔχοντα κοινὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς, τὸν ὁποῖον ὁ ἀπόστολος Πέτρος Α. 2· 9· λαὸν εἰς περιποίησιν ὀνομαζέει.

(2) Οὗτω τὸν ὀνομαζέει Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς, Στρωματ. I. σελ. 354. Δύναται δὲ νὰ ὀνομασθῆ καὶ θρησκευτικὸς ἢ τελετουργικὸς.

διὰ τοῦτο νὰ καταργηθῆ μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ. Ὁ πολιτικὸς νόμος περιεῖχεν ἐκεῖνας τὰς διαταγὰς, τὰς ὁποίας ἔπρεπε νὰ φυλάττῃ ὁ Ἰουδαϊκὸς λαός. Ὄθεν μῆτε ὑπογράσει ἄλλους παρὰ μόνον τοὺς Ἰουδαίους. Ὁ ἠθικὸς νόμος περιέχει τὰ καθήκοντα πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς τὸν πλησίον, καὶ πρὸς ἑαυτὸν. Καὶ οὗτος ὁ νόμος εἶναι ἀμετέβλητος καὶ αἰώνιος· καθότι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουσι νὰ τὰ πληρώσωσι. Οὗτος ὁ γραπτὸς ἠθικὸς νόμος εἶναι ἀναέκτυπον αἴτιον ἀντίγραφον τοῦ φυσικοῦ νόμου· ἐπειδὴ δὲν περιέχει καμμίαν διαταγὴν, περὶ τῆς ὁποίας δὲν εἶναι πεπληροφορημένη ἡ συνείδησις ἐκάστου·

Διὰ τὴν ἐφάνερωσιν ἐγγράφως τὸν φυσικὸν νόμον ὁ Θεός·

Ἄν ἐρωτήσῃ τις πῶθεν παρακινήθῃ ὁ Θεὸς εἰς τὸ νὰ φανερώσῃ ἐγγράφως τὸν φυσικὸν νόμον, νομίζω, ὅτι δὲν ἦτον ἄλλο τὸ αἶτιον, πᾶρξ' ἡ ἔλευσις καὶ διεφθαρμένη κατάστασις, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχα φέρει τὸν ἄνθρωπον ἡ ἀμαρτία. Ἰδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἐν ὅσῳ δὲν εἶναι πεφωτισμένος διὰ τῆς χάριτος τοῦ Εὐαγγελίου, ἔχει μίαν ἀμυδρὴν ἔννοιαν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς· ὅτι κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ κλίσιν πρὸς τὸ κακόν, ὀνομαζέει καλὰ τὰ ἴδινα πταίσματα, καὶ πολλὰκις δίδωσιν εἰς τὴν ἀρετὴν τὸ ὄνομα τῆς κακίας, καὶ εἰς τὴν κακίαν τὸ ὄνομα τῆς ἀρετῆς· νομίζει, φέρ' εἰπεῖν, τὴν φιλοφροσύνην, δειλίαν, τὴν εὐσέθειαν δεισιδαιμονίαν, καὶ ὀνομαζέει μεγαλοφυχίαν, μίαν ἀχαλίωτον καὶ ἀδιάκριτον τὸλμην. Δι' αὐτὰς τὰς αἰτίας ἠυδόμενον ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ἐγγράφως τὸν νόμον αὐτοῦ· διὰ νὰ βλέπῃ πάντοτε ὁ ἄνθρωπος, ὡς ἂν εἰς κάτοπτρον, τὴν πρῆξιν νὰ πράττῃ καὶ τὴν πρῆξιν νὰ ἀποφύγῃ. Ὅλος ὁ νόμος καὶ αἱ ἐντολαὶ θαμελιούνται εἰς δύο πράγματα, ἤγουν εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν Θεόν, καὶ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν πλησίον.

Ποῖος εἶναι ὁ θεμέλιος τοῦ νόμου;

Ἡ Δεκάλογος τοῦ Μωϋσέως περιέχει τὰς δέκα ἐντολάς, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ τέσσαρες πρῶται ἀναφέρονται εἰς τὴν πρὸς τὸν θεὸν ἀγάπην, καὶ αἱ λοιπαὶ ἕξ, εἰς τὴν πρὸς τὸν πλησίον (1) Ταύτην τὴν διαίρεσιν μετεχειρίσθη καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ, ὁπόταν, ἀποκρινόμενος εἰς τὴν ἐρώτησιν τῶν Φαρισαίων, δύο ἐντολάς ἐμνημόνευσε, τουτέστι, τὴν ἐντολὴν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀγάπης, καὶ ἐκείνην τῆς πρὸς τὸν πλησίον: " Ἐν ταύταις ταῖς δισὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμονται" Ματθ. 22, 38 (2). Καὶ τῷ ὄντι, ὅς τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν, καὶ τὸν πλησίον αὐτοῦ, αὐτὸς ἐπλήρωσεν ὅλας τὰς ἐντολάς. Διότι ὅς τις ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν ἐξ ὅλης καρδίας, ἐκεῖνος τὸν λατρεύει ὀρθῶς, δοξολογεῖ τὸ ὄνομά του, καὶ ἐκασχελῆται πάντοτε εἰς τὸ νὰ δεικνύῃ σημεῖα τῆς πρὸς τὸ Ἰψίστον ὄν λατρείας. Ὡσαύτως, ὅς τις ἀληθῶς ἀγαπᾷ τὸν πλησίον, ἐκεῖνος προσφέρει τὸ ὀφειλόμενον εἰς ἕκαστον σέβας, τὸν βοηθεῖ ἐν ἀνάγκαις, δὲν ὑστερεῖ κἀνένα ἀπὸ τὸ ἐδικόν του, μήτε βλάπτει κἀνένα λόγῳ, ἔργῳ, ἢ δικαίῳ, εἰς τὴν ζωὴν, ἢ εἰς τὴν τιμὴν. Ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη δὲν συγχωρεῖ τίποτε ἀφ' ὅσα βλάπτεται ὁ πλησίον· διὰ τοῦτο ὠνομάσθη πλήρωμα τοῦ νόμου(2), καὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος· (3)

(1) Ἡ συνέχια εἰς τὸ ἐπόμενον φυλλάδιον)

(1) Πολλοὶ θέλουσιν, ὅτι αἱ πρῶται τέσσαρες ἐντολαί, περιέχουσιν τὰ πρὸς τὸν θεὸν καθήκοντα, ἦσαν γεγραμμέναι εἰς τὴν μίαν πλάκα, καὶ αἱ λοιπαὶ ἕξ, περιέχουσιν τὰς πρὸς τὸν πλησίον, εἰς τὴν ἄλλην. Ὁ δὲ Φίλων ὁ Ἰουδαῖος (βιβλ. 1. περὶ Δεκαλόγ.) θέτει πέντε ἐντολάς εἰς ἕκαστην πλάκαν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ μὲν πρώτη τελευτᾷ εἰς τὴν, "Τίμα τὸν πατέρα σου κτλ." ἡ δὲ δευτέρα ἄρχεται ἀπὸ τοῦ, "οὐ φονεύσεις,"

(2) Ἰδε λευϊτ. 19, 18, καὶ Δευτερονομ. 6, 5.

(3) Ῥωμ. 13, 9. 10. (2) Κολασσ. 3, 14.